

ОЛЕКСІЙ ПЛАСТУН

АНТИ ТРЕЙДИНГ

Чому ви, імовірно, ніколи
не заробите свій омріяний
мільйон трейдингом

видавничий дім
БАБУЛА
КИЇВ

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

УДК 336.76:005.521
П37

Усі права збережено.

Жодної частини цієї книжки не може бути відтворено або передано в будь-якій формі або будь-якими засобами, електронними чи механічними, включно з фотоконією, записом чи будь-якою системою зберігання та пошуку інформації, без письмового дозволу власників авторських прав.

*Присвячується Олександрові Торгалову.
Дякую за допомогу та підтримку!*

Пластун Олексій

П37 Антитрейдинг. — Харків : ВД «Фабула», 2025. — 272 с.
ISBN 978-617-522-324-6

Що таке трейдинг і як він працює? У чому проблема фундаментального аналізу? Що таке технічний аналіз і чому він не працює? Хто і як наживається на трейдерах? Що таке когнітивні пастки? Чому торгові роботи не є панацеєю? Чому вам не допоможуть інвестиційні гуру й аналітики? Відповіді на ці та інші запитання дає доктор економічних наук, професор Олексій Пластун.

Ця книжка є протипагою тим 20 тоннам різноманітних видань із трейдингу, які намагаються переконати, що торгувати легко і заробити мільйон може фактично будь-хто. Ви дізнаєтеся про інфосахрайство та міфи в біржовій торгівлі, джерела їхнього походження та способи поширення, а ще про те, що із цього приводу думає наука.

УДК 336.76:005.521

ISBN 978-617-522-324-6

© Пластун О. Л., текст, 2024
© Небесенко Ю. Г., іл., 2024
© ВД «Фабула», 2025

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ПОДЯКИ

Хоча я автор понад 100 публікацій, це моя перша книжка для широкого загалу. І вона не з'явилася б без допомоги чудових людей.

Передусім щиро дякую KSE Foundation і його програмі «Talents for Ukraine». Сподіваюсь, я виправдав вашу довіру.

Також велика подяка видавництву «Фабула». З вами легко й цікаво працювати. Дякую за віру в мене та мою книжку.

ЗМІСТ

Вступ.....	7
1. Що таке трейдинг і як він працює	11
2. Як народжуються міфи	20
3. Сумна статистика, або ласкаво просимо до реального світу	37
4. Ви будете помилятися.....	53
5. Що не так із технічним аналізом?	82
6. Аналітики теж помиляються. Постійно	107
7. Шахрайство і трейдинг	123
8. Торгові роботи — не панацея	159
9. Про трейдерський Грааль та інші вундерваффе	181
10. Про емоції та всяку психологію в трейдингу	199
11. Що із цього приводу думає наука?.....	215
Висновки	250
Список використаних джерел	253
Додаток А	259
Додаток Б	262
Додаток В	268

ВСТУП

Важко уявити більш міфологізовану сферу людської діяльності, ніж трейдинг. Наведу кілька популярних тез.

1. Він дає змогу конвертувати розум у гроші і є стабільним джерелом надприбутків.
2. Трейдер сам собі хазяїн і одноосібно вирішує, коли та скільки йому працювати.
3. Біржова торгівля — це матеріалізація сподівань на легкі гроші, що не вимагає великого обсягу знань, адже основи технічного та фундаментального аналізу можна вивчити за кілька тижнів.
4. У XXI столітті настав ренесанс трейдингу: з одного боку, є торгові роботи, які все роблять за тебе, а з іншого — криптовалюти, що гарантовано примножать твої статки.

Проблема більшості міфів полягає в тому, що вони не витримують перевірки фактами. Найбільш поширена вигадка — трейдинг може стати джерелом збагачення, ба більше, збагачення радикального.

Наприкінці 1990-х на американському телебаченні крутили рекламу онлайн-брокера Discover Brokerage (реальний власник — відома компанія Morgan Stanley). Вона викликала в глядача когнітивний дисонанс: класичний роботяга з автосервісу (неохайний товстун у дешевому одязі й на ще дешевшому автомобілі) підвозить якогось білого комірця, бо в того зламалася машина, і під час діалогу героїв з'ясовується, що товстун купив острів і будинок на ньому за прибутки від торгівлі акціями.

Кажуть, ще була реклама про підлітка, який мав власний гелікоптер, але я її не бачив, тож доводиться вірити на слово. Меседж був аж надто очевидним: заробити може будь-хто. Тому глядач, що подивився таку рекламу, доходив висновку: якщо оцей роботяга / підліток зміг, то я точно приречений на успіх.

До речі, цей ролик можна подивитися за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=1lnwkXb3B-k>.

І трохи смішного наостанок. Чоловік, що зіграв того неохайного товстуна справді був класичним роботягою: усе життя працював на будівництві й ніколи не володів ані акціями, ані власним будинком, не кажучи вже про острів.

Тому не варто дивуватися мільярдним маркетинговим бюджетам компаній-провайдерів доступу до трейдингу — ілюзія сама себе не створить.

Можливо, я вас не переконав, тож пропоную ще один фактчекінг. Відкрийте рейтинг найбагатших людей світу від *Forbes*. Якщо заробляти мільйони мільйонів є для трейдерів буденністю, очевидно, у рейтингу має бути повно цих людей.

Я аналізував ситуацію станом на 8 березня 2024 року, тому зараз можливі деякі зміни, але на суть вони не вплинуть. Ось посилання на рейтинг: <https://www.forbes.com/billionaires/>, тож усі охочі можуть перевірити самостійно.

Перша людина, серед чіх сфер діяльності є трейдинг, була на... 64 місці. Це Джеф Ясс (найбагатша людина Пенсильванії) із \$27,6 млрд. А перший мільярдер, що займається виключно трейдингом, — на 213-му. Це Олександр Герко (один із кращих алгоритмічних і високочастотних трейдерів сучасності). Його статки складалі \$10,4 млрд. А в лідера рейтингу Бернара Арно (власника імперії LVMH) — \$233 млрд.

У переліку є ще двоє, які мають стосунок до трейдингу. Тобто маємо чотири особи (і лише одну, що займається виключно трейдингом) із загального списку, що містить 2781 мільярдера, або 0,14 %. Звучить як статистична похибка, а не системне явище.

Як ви вже зрозуміли, ця книжка про міфи навколо трейдингу. Ми будемо спростовувати їх і показувати, що все зовсім не так однозначно й легких грошей у цій сфері немає в принципі.

Важливе уточнення! Ідеться не про те, що заробити трейдингом НЕМОЖЛИВО, а про те, що це ДУЖЕ МАЛОЙМОВІРНО. Тобто загальне правило: у вас нічого не вийде, але, можливо, ви є винятком із цього правила. Можливо, але малоїмовірно.

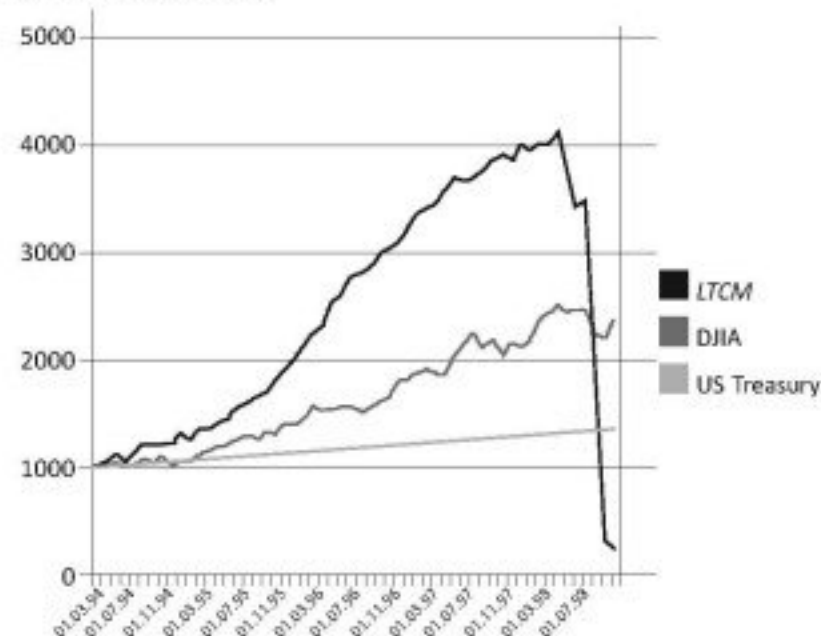
Уважайте цю книжку посібником із фінансової гігієни або складовою фінансової грамотності. Або просто збіркою цікавих історій зі світу фінансів.

Ось одна з них. Як на мене, вона максимально наочно демонструє, чому ваші шанси заробити гроші трейдингом у довгостроковій перспективі є мізерними. Це історія ідеальної синергії, яка була приречена на успіх. Її ім'я — LTCM (*Long Term Capital Management*).

Цей гедж-фонд заснував 1994 року Джон Мерівезер — колишній керівник відділу торгівлі облігаціями *Salomon Brothers* (одного з китів Волл-стріт протягом 1980-х, детальніше про цей інвестиційний банк можна прочитати в книжці Майкла Льюїса «Покер брехунів» (*Liar's poker*)), тобто один із топових трейдерів того часу. Він обрав компаньйонами Майрона Шоулза та Роберта Мертон, які 1997 року стали лауреатами Нобелівської премії з економіки, тобто одних із найкращих фахівців кінця XX століття.

Було очевидно: якщо хтось і може обіграти ринок, то саме ця команда. І дійсно, 1996-го та 1997-го LTCM отримав приголомшливу дохідність у розмірі 43 % і 41 % відповідно. Здавалося б, шах і мат, скептики. Але є одне «але». Жадібність помножена на ризики (хай і дуже малоїмовірні).

Уже на початку 1998 року співвідношення боргу до власного капіталу в LTCM становило понад 25 до 1, тобто фонд торгував із плечем 1 до 25. (Що таке плече і чому саме через нього ви не заробите трейдингом, ми обговоримо пізніше.)

Порівняльна динаміка вартості \$1000, інвестованих у *Long-Term Capital Management* (LTCM), *Dow Jones Industrial Average* (DJIA) і казначейські облігації США (US Treasury) протягом 1994–1998 років (джерело: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/ec/LTCM.png>; https://en.wikipedia.org/wiki/Long-Term_Capital_Management)

Того ж року сталася подія, імовірність якої, за розрахунками LTCM, складала 1 до 1 000 000 000 000 000 000 000 000 (це число називається септильйон). Ідеться про дефолт росії та реакцію на це фінансових ринків. Як виявилось, часом вони поведуться доволі ірраціонально.

Лишень за 17 серпня 1998 року LTCM утратив 25 % власного капіталу (\$533 млн), наприкінці місяця втрати склали вже 45 %, а співвідношення до боргу сягнуло 1 до 55. До 25 вересня власний капітал LTCM упав до \$400 млн, а його співвідношення до пасивів, що перевищували \$100 млрд, перетнуло позначку 1 до 250.

На цьому фонд і закінчився. Підсумок: на вході партнери вклали в LTCM власні \$1,9 млрд — на виході отримали \$0.

Виникає запитання: якщо не спромоглася команда з кращих практиків і кращих теоретиків, чому має вийти в пересічного землянина? І насправді воно не риторичне. Війо шукати відповідь!

1

ЩО ТАКЕ ТРЕЙДИНГ І ЯК ВІН ПРАЦЮЄ

Треjder людина проста: ціна йде вниз – купує, угору – продає.

Перш ніж говорити про щось предметно, треба визначитися з дефініціями, тобто хоч приблизно окреслити, що таке трейдинг — або принаймні те, що під ним розумію я в цій книжці.

Хай яким очевидним є цей термін, існує досить багато його тлумачень. Формально можна було б закрити питання, сказавши, що *трейдинг* = *спекуляції*. Тобто це активність, спрямована на отримання заробітку від цінової різниці: купив дешевше — продав дорожче. Класика жанру.

Що можна купувати / продавати? Насправді будь-що, тому звужемо спектр до товарів, представлених на фінансових ринках. Тобто йдеться про базові фінансові активи, як-от: акції, облігації, валюти, криптовалюти, а також похідні фінансові інструменти (ф'ючерси, опціони тощо), використання яких дає змогу торгувати різною сировиною — нафтою, золотом, пшеницею... А ще можна торгувати ETF (біржовими інвестиційними фондами) та купую інших фінансових інструментів.

Важливим моментом є відповідь на запитання: у чому відмінність між трейдером та інвестором, якщо обидва намагаються примножити власний капітал? Хоча роблять вони це по-різному, часом буває досить складно провести чітку межу, є конкретна операція трейдингом чи інвестицією.

Існують певні базові ознаки, що дають змогу відрізнити інвестицію від спекуляції: відношення до власності на базовий актив і час перебування в позиції.

Трейдера цікавить не власність як така, а рух ціни на актив. Натомість інвестор купує щось, аби цим володіти й мати вигоду від такого володіння (наприклад, одержувати дивіденди чи купонний дохід). Зазвичай трейдер зацікавлений перебувати в позиції відносно недовго, тоді як інвестор може володіти активом роками й десятиліттями. Воррен Баффет, наприклад, як купив акції *The Coca-Cola Company* 1988 року, так і тримає їх у портфелі досі. Тобто інвесторам не так важливо, що відбувається з цінами на актив тут і зараз, — а от для трейдерів це критично.

Як бачимо, принципова різниця між інвестиціями та трейдингом існує, але конкретних її параметрів немає. Тобто відсутній усталений критерій, наприклад: якщо позиція живе понад тиждень, це інвестиція, якщо менше — спекуляція.

Часто-густо для полегшення реалізації мети трейдера (нагадаю, що це отримання прибутку від різниці цін), використовують спеціально розроблені фінансові інструменти, як-от CFD (contract for difference, контракт на різницю цін) — договір двох сторін (продавця й покупця) про передачу різниці між поточною вартістю активу на момент відкриття позиції та її значенням під час закриття позиції. Ціна цих контрактів безпосередньо пов'язана з вартістю базового інструмента. Тому зміна вартості фізичного активу спричинить подібний рух ціни контракту. Тобто не треба реально купувати зливку золота чи бочку нафти — просто укладаємо договір про цінову різницю. Якщо вона на вашому боці, отримаєте прибуток, а якщо ні, матимете збиток.

Якщо ви купили золото за \$1800, а закрили позицію за \$1900 — отримаєте позитивну різницю \$100, тобто прибуток. А якщо купили за \$1800 і закрили позицію за \$1700, різниця негативна й ви маєте \$100 збитку.

Оскільки учасників фінансових ринків дуже багато — від інвесторів і трейдерів до експортерів, імпортерів, банків і державних установ, — не дивно, що ціни на цих майданчиках перебувають у постійному русі. Тому можливість заробити на цінній різниці існує майже постійно.

Подивімося на табл. 1.1. Хоча інформація трохи застаріла (на ринку криптовалют рівень волатильності зменшився в рази), для певного узагальнення вона згодиться.

Таблиця 1.1. Середньоденний обсяг коливань за різними активами на різних фінансових ринках (джерело: Caporale, G. and Plastun, A. (2019), "Price overreactions in the cryptocurrency market", *Journal of Economic Studies*, Vol. 46 No. 5, pp. 1137–1155. <https://doi.org/10.1108/JES-09-2018-0310>)

Інструмент	Ринок	2014	2015	2016	2017	Середній
EUR/USD	Валютний	0,6 %	1,1 %	0,8 %	0,6 %	0,8 %
DJIA	Фондовий	0,8 %	1,2 %	1,0 %	0,5 %	0,9 %
CSI300		1,5 %	3,0 %	1,5 %	0,9 %	1,8 %
Золото	Товарний	1,3 %	1,4 %	1,5 %	0,9 %	1,3 %
Нафта		1,8 %	3,9 %	3,9 %	2,1 %	2,9 %
Bitcoin	Крипто-валютний	5,0 %	4,2 %	2,4 %	6,3 %	5,1 %
LiteCoin		6,6 %	6,4 %	2,9 %	9,6 %	7,3 %
Dash		22,0 %	9,0 %	7,1 %	11,3 %	12,1 %
Ripple		7,1 %	4,2 %	3,2 %	12,7 %	7,3 %

Маємо 1–2 % розмаху коливання, а по суті — потенціал заробітку трейдера. Саме потенціал, бо зазвичай у вас не вийде купити в мінімальній точці, а продати в максимальній, до того ж ціна купівлі завжди буде гірша за ціну продажу (тобто доведеться заплатити спред — різницю між ціною купівлі та продажу).

Насправді 1 % на день — це ставка за кредитами мікрофінансових організацій, тобто надприбуток. По суті, йдеться про 200–300 % річних.

Та є одне, проте важливе «але». Подивімося на рис. 1.1 (с. 14).

Як бачимо, протягом 2022–2023 років середній розмір першого депозиту в індустрії FX-трейдингу становив приблизно \$1000–1500.

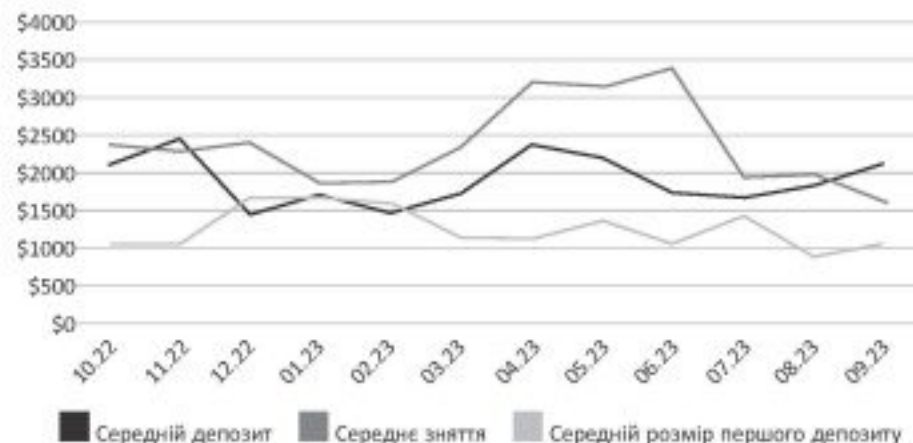

Рис. 1.1. Середні значення базових параметрів індустрії трейдингу на міжнародному валютному ринку протягом 2022–2023 років (джерело: Majewski Sylwester Analysis: Retail FX/CFD Investors With Record Deposits (дата звернення: 11.07.24), <https://www.financemagnates.com/forex/analysis/analysis-retail-fxcfd-investors-with-record-deposits/>)

А в табл. 1.2 наведено показники на платформі *Robinhood*.

Таблиця 1.2. Середній розмір рахунку трейдера на платформі *Robinhood* (джерело: Nasr Toni Robinhood statistics 2024: assets under management (AUM), number of users, revenue, & more (дата звернення: 11.07.2024), <https://investingintheweb.com/brokers/robinhood-statistics/>)

Рік	Середній розмір рахунку, \$
2017	2371
2018	2533
2019	2771
2020	5038
2021	4317
2022	2695
2023	3826

А середній розмір депозиту в *Coinbase* у лютому 2021 року взагалі становив \$529.

Це я до чого... А до того, що 1 % від \$1000 — це \$10. Тобто за день ви зможете заробити трейдингом \$10. Очевидно, що ті десятки й навіть сотні мільйонів трейдерів, що зараз практикують цю активність, навряд задовільнилися б такою сумою. Лишень уявіть рекламу провайдера по-

слуг з інтернет-трейдингу, який обіцяє заробіток \$10/день і закликає стати його клієнтом. Вам знадобиться тільки 300 років, аби стати мільйонером! Чудовий був би слоган. Така кампанія мала б усі шанси стати однією з найпровальніших в історії людства.

**Ми все зробимо!
Приходьте за 300 років.**

І тут ми підходимо до базового моменту, пов'язаного з трейдингом, який зумовлює його популярність у світі, але водночас створює фундамент для майже стовідсоткової неможливості довгострокового заробітку (я буду постійно нагадувати, що заробити тут і зараз не проблема, а от протягом тривалого часу, системно, постійно й гарантовано — майже неможливо).

Тож постає проблема: як зробити, щоб людина, яка має \$1000, могла щодня заробляти \$100 або навіть \$1000?

Для відповіді спробуємо зайти з іншого боку — з боку провайдерів інтернет-послуг. Нагадаю, формально вони живуть завдяки комісійним із клієнтів, які можуть бути спредом чи певним відсотком від суми угоди. Хай там що, доходи провайдерів залежать від обсягів торгівлі клієнтів.

Для розуміння масштабів: розмір спреда в парі EUR/USD у більшості провайдерів послуг FX-трейдингу становить один пункт, тобто 0,0001 (0,01 %). Тож на вашій \$1000 компанія заробить \$0,1. Навіть за наявності 1000 клієнтів із депозитами по \$1000 це абсолютно недостатньо.

Фактично виходить, що трейдинг за рівня цінових коливань 1 % на день не є вигідним ані трейдерам, ані провайдерам послуг.

Наведу кілька фактів.

- ✓ Середній щоденний обсяг торгів на фондовому ринку становить приблизно \$520 млрд.
- ✓ Середній щоденний обсяг торгів на Форексі становить майже \$7500 млрд.

Ще раз: на Форексі щоденно обертається \$7,5 трлн! Для порівняння: РІЧНИЙ обсяг ВВП найбільшої економіки світу, США, складає \$27 трлн. Тобто чотири дні роботи Форекс — і ви випередили найбільшу економіку планети. Отже, грошей обертається ду-у-уже багато.

Повернімося до нашого спреда 0,01 % (заробітку компанії-провайдера послуг із трейдингу). Від \$7,5 трлн це складатиме \$750 млн. Тобто таким є потенціал ДЕННОГО заробітку. І це тільки для FX-трейдингу. Треба бути зовсім сліпим, аби пройти повз таку можливість!

Тож перед компаніями-провайдерами стало руба питання: як зробити, щоб клієнти могли торгувати на більші суми, ніж вони мають?

Як ми вчиняємо, коли нам на щось бракує грошей? Беремо в борг. Ось вам і розв'язання проблеми. Треба просто дати клієнтам кошти в борг, аби вони торгували не на \$1000, а на \$10 000, ще краще — на \$100 000.

Унаслідок цих міркувань і виникла *маржинальна торгівля* — проведення спекулятивних торгових операцій із використанням грошей і / або товарів, що надаються трейдеру в кредит під заставу узгодженої суми, маржі.

Розберімо це визначення за пунктами.

1. Трейдеру дають у кредит гроші, щоб він міг торгувати більшими обсягами, ніж дають змогу його власні кошти.
2. Кредит є цільовим, тобто його можна використати тільки для трейдингу (виключно для відкриття позицій) — жодних машин чи новеньких смартфонів!
3. Як і в разі звичайного кредиту, провайдер вимагає заставу, щоб гарантувати повернення грошей. У нашому випадку вона має назву «маржа» і є сумою коштів трейдера, що резервуються на його рахунок. Навіщо це робиться? Аби компанія-провайдер не отримала збитків, якщо ціна піде проти трейдера, бо він може захопитись

і втратити на угоді не лише свої, але й кредитні кошти, які потім може не захотіти повертати. Тому компанія постійно моніторить показник рівня маржі: відсоткове співвідношення обсягу власних коштів клієнта до розміру задіяної маржі (застави). Щойно співвідношення досягає певної критичної позначки (часто це 33 %), спрацьовує механізм маржин-кол (margin call), тобто компанія просить передати в заставу додаткові кошти, бо поточних не вистачає на утримання збиткових позицій. Якщо клієнт цього не робить, провайдер одноосібно (саме так, без згоди трейдера) починає закривати позиції, у такий спосіб звільняючи маржу.

4. У кредит можуть дати не лише гроші, але й активи. Поясню. Наприклад, трейдер хоче не купити, а продати. Бо, нагадую, йому загалом байдуже, зросте чи впаде ціна. Головне, аби рухалась. Якщо ціна, на думку трейдера, падатиме, йому треба продавати актив. Але щоби продати актив, його треба мати. А в трейдера є лише небагато власних коштів. Тоді «добра» компанія, щоб він торгував більше та зазв'язати, дає йому в борг ще й валюти, акції, сировину — усе, що трейдер захоче продати і що є серед наявних активів, якими торгує провайдер.

І ще один важливий нюанс: цей кредит безкоштовний. З якого це дива? Бо компанія дуже зацікавлена, щоб ви працювали. До того ж не слід забувати, що часто-густо все це насправді відбувається на папері чи взагалі віртуально. Зазвичай ви нічого реально не купуєте та не продаєте, а просто домовляєтесь про цінову різницю.

Співвідношення між сумою застави й виділенням під неї позиковим капіталом називається *плече*. Наприклад, маючи плече 1 до 100 та \$1000 власних коштів на рахунок, ви зможете торгувати обсягом до $100 \times \$1000 = \$100\,000$.

Повернімося до базової проблеми. Трейдеру було не цікаво торгувати, бо 1 % від \$1000 — це надто жалюгідний заробіток. Але зараз, маючи плече 1 до 100, він може заробити за день не \$10, а \$1000. А провайдер послуг із трейдингу тепер отримає від операцій клієнта не \$0,1, а \$10. І якщо в компанії 1000 таких клієнтів, її щоденний заробіток складе \$10 000. А це вже цілком пристойний дохід.

Звертаю увагу, що компанія-провайдер (якщо працює чесно) зацікавлена у вашому заробітку, бо тоді ви постійно генеруватимете обсяг торгів і дохід для неї. Якщо ж ви втратите депозит на 1–2 угодах, вона на вас нічого не заробить. Але є недобросовісні компанії, які зацікавлені у втраті